

*Gökçen Efe Destanı**Gökçen Efe Epic*

Emine Gürsoy Naskali*

Özet

Ziya Hanhan Gökçen Efe'nin hayatının destanını yazmış ve Celal Bayar'a ithaf etmiştir. Gökçen Efe Celal Bayar'ın yakınıydı. Gökçen Efe mücadele sırasında hayatını kaybedince ailesini Celal Bayar himayesine almış ve çocuklarını okutmuştu. Bu yazı, Celal Bayar arşivinde bulunan Gökçen Efe destanın neşridir.

Anahtar kelimeler: Gökçen Efe, efeler, Ziya Hanhan, Celal Bayar, destan, Milli Mücadele.

Abstract

Ziya Hanhan wrote an epic for Gökçen Efe telling his deeds during the Independence war. The epic was dedicated to Celal Bayar, his close associate and companion, who took care of Gökçen Efe's family when he died during combat. This article gives the text of the epic from Celal Bayar's archive.

Keywords: Gökçen Efe, *efe*, Ziya Hanhan, Celal Bayar, epic, Independence War.

Ziya Hanhan, 1944'te Gökçen Efe'nin Milli Mücadeledeki hayatını bir destan şeklinde yazmış ve bu destanı Celal Bayar'a ithaf etmişti. Gökçen Efe Milli Mücadele'de Celal Bayar'la birlik olmuş ve çok yakın bir işbirliği içinde Milli Mücadelede yer almışlardı. Gökçen Efe'nin Milli Mücadele sırasında hayatını kaybetmesi üzerine Celal Bayar, Efenin iki evladını - Gökçen ve Hüseyin'i - himayesine ve evine almış, eğitimlerini sağlamıştı.¹ Ziya Hanhan, Gökçen Efe için

* Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali, Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul. eminenaskali@gmail.com

¹ Celal Bayar, *Ben de Yazdım, Milli Mücadele'ye Gidiş*, 8 Cilt, İstanbul 1965-1972.

yazdığı “Dağların ve Hürriyetin Destanı” başlıklı Gökçen Efe destanını bu sebeplerle Bayar’a ithaf etmişti. Aşağıda tam metni verilen destan, Celal Bayar arşivinde bulunmaktadır.²

Celal Bayar’ın Ankara Kavaklıdere’deki evinde, 1930 (?), sağ başta Hüseyin Gökçen, İş Bankası çalışanları, sol başta Bayar’ın kızı Nilüfer Bayar (Gürsoy), (Nilüfer Gürsoy arşivi)

Gökçen Efe

Dağların ve Hürriyetin Destanı

Ziya Hanhan

Bu mini mini destanı Celal Bayar’ın büyük ismine ithaf ediyorum.

20.7.1944

Z.M.

Hayatından Memnun Adam

İbrahim oğlu Gökçen Hüseyin,
Milyonların milyonda biri
Toprak yollu, toprak damlı köylerin,
Köylüsü ve neferi.

Gökçen,
Memnundu halinden.
Gönlü açtı alabildiğine
Sevgiye, dostluklara, insana
Ve hiç şikayeti yoktu
Kaderden yana.

Bir içi vardı ki, günlük güneşlik
Bilirdi acımasını ve sevmesini

---

² Celal Bayar Arşivi, 18 No.lu Demirci Efe Dosyası, 18/(7) Ziya Hanhan, Destan - Şiir (Celal Bayar’a ithaf), Gökçen Efe (Dağların ve Hürriyetin Destanı), 37 s., 20.7.1944. (Destanın tam metni yazının sonunda verilmiştir).

Bir ane gibi uzakıtrdı ona,
Ekin başağını, dal meyvesini.

Köyünde bir huzur gölgesiydi o
Gülüşleriyle, bakışlarıyla
Taşırdı yüzünde mevsimleri,
Yazlarıyla, kışlarıyla.

Bir sofraya misali sererdi yere
Sevincini ve ümidini.
Allahı içinde bulurdu çok kere,
Bilirdi kitapların bilmediğini.

İncir yaprağında Havva Anayı görürdü,
Zeytin dalında Nuh Peygamberi,
Fransa ihtilalinden haberi yoktu ama hürdü
Doğalı beri.

Velhasıl bir iyi kişiydi Gökçen,
Bir şikayeti yoktu halinden.
Bollukları, kıtlıkları karşılardı
Hep aynı dost yüzüyle
Ve halinden memnun yaşardı,
Kıraç tarlasıyla, sıska öküzüyle.

İşgal

Yıl 1919
Harabız, yaralıyız, yorgunuz.
Kurşunî gölgelerle örtülü deniz
Mayısın 15'i
İzmir'deyiz.

Kırk parçalık Armada

Yan gelmiş, demirlemiş limanda.
Gitaralar çalıyor yer yer
Ne kadar da çok dostumuz (?) varmış
Kordonboyu mahşer...

Sahilde bizden üç kişi var,
Biri sakat, biri yetim, biri dul.
Kordondan denizi seyrediyor sanki,
İzmir, Edirne, İstanbul...

***

Galipler, karaya çıktı
Geçit resmi başladı gururun
Saat kulesi üçü çalıyor:
(Durun, durun, durunnnn!)

Kışlaya girdiler,
Süzüle süzüle indi bayrak
İndi yüz yılların süsü,
Artık dalgalanmayacak.

İçerden boğuk bir tabanca sesi,
Dıvarlar sağır kurşun sesine
Yere uzanmış bir asker gölgesi
Bir subayımızı vurdular
Kahbecesine.

Peçesini indirdi dul,
Yumdu gözlerini çocuk
Eski askerin tahta bacağında
Sızlayan bir arzu: Yolculuk!

Sakat bacağını sürükleyerek

Bir köşeyi döndü Eski Kahraman,
Tik takları hala aksediyor
Uzaklardan, çok uzaklardan.

Gökçen Türkü Söylüyor

16 Mayıs 1919 akşamı... Menderes boylarının hülyalı gurubu başlamak üzeredir. Gökçen, evinin önünde bir zeytin ağacının dibine bağdaş kurup oturmuştur. Şehirden dönen köylüler ona İzmir'in işgal edildiğini haber veriyorlar. Efe dalgın ve düşüncelidir.

Yudum yudum içmişler ufkun kızılığını,
Karşı dağa yaslanan, serhoş bulut yığını.
Gökler, kanlı çevresi yaralı bir Zeybeğin
Nabzından kan damlıyor sulara Gündüz bey'in.
Gazâ meydanlarının hali var akşamlarda,
Ölüm rüya görüşor, saz benizli damlarda.
Sükûn indi toprağa göklerden alçalarak,
Gökçen türkü söylüyor, ufuklara dalarak.
Düşündüren bir mısra ve düşünen bir beste
Mor sünbüllü yaylalar konuşuyor bu seste.

Koyu nefti ormanlar ürperdi sıra sıra,
Bozdağ yamaçlarında canlandı bir hatıra.
Köyden serhat boyuna uzanan bir yolculuk,
Göğsunde gonca güller açan bir çocuk,
Dumanlı gözlerinde bir hatıra eriten
Solgun bir dul hayali kımıldadı beriden.

Aldı Dul:

Başımda esiyor Bozdağ'ın kışı,
İkiye bölündü uykumun düşü
Kanatlandı uçu, yuvamın kuşu

Şahan pençeledi onu, ne fayda.

Efemin gittiği o günden beri
Çiçekli bahçeler, bir yangın yeri
Yavru yuvasına dönmedi geri
Ayrılığa vardı sonu, ne fayda.

Sular akan bir yakut; Ardıç ormanları mor,
Sazın tahta göğsünde sanki, bir kalp çarpıyor.
Gökçen tezenesini³ gezdirdi telden tele,
Koroğlu Kırat'ını bağladı Çamlıbel'e.

Aldı Koroğlu:

Dağlara korku salanım,
Kartalı gökten alanım,
Eğer, dökülürse kanım,
At sırtında dökülsün, hey!...

Nolur tuğlar çekilirse,
Hoyrat dağa dökülürse.
Benim belim bükülürse
Yâr yolunda bükülsün, hey!...

Koroğlu, oynat kılıcı
Parlasın namlının ucu
Beyler Kalesinin burcu
Parça parça sökülsün, hey!...

Sesler, bir şimşek gibi, çaktı karşı dağlardan
Satır satır toprağa kan sızdı mısralardan.
Bu türküde çağlayan hürriyetin sesidir,

---

³ Tezene: Arap mızrabının Türkçesi.

Bu türkü, Çamlıbel'in Bozdağ'a müjdesidir.
Efenin gönlü şimdi, iki yüzlü bir bıçak
Ölmek mânâlı, şerap için, aşk için.

Aldı Şair:

Efem, bırak sızlasın, bırak kanasın için!
Istrabı tatmayan aşkın yabancısıdır,
Çektiğin ağrı efem, bir doğum sancısıdır.
Bu çekilen ağrılar müjdesidir yarının
Yarın düğünü başlar, Mendres boylarının
Gene Güme dağında açar penbe çiçekler,
Gene oyuna kalkar, çam yarması Zeybekler.
Her karanlık gecenin sonu mutlak bir şafak
Sakin üzülme Efem, yarın güneş doğacak.

Karar

Hacı halil, çoban Ese, Tek Kürek
Ve yere çömelmiş iki Zeybek
Yani, bütün ileri gelenler
Köyde, Gökçen'in evindeler.

Ah, neler olmuş neler:
"Gavur, İzmir'e çıkmış,
Sıra bağlı, gül bahçeli İzmir'e.
Gidişat çok karışıkmiş,
Yarınlık-bugünlükmiş Tire..."

Habire anlatıyor Çoban,
Dinliyor berikiler
Hacı Halil ihtiyarladığına pişman,
Zeybeklerin alını kırışık dolu
Ve yeniden sızlıyor Tek Küreğin

Dört sene evvel kesilen kolu.

Gökçen'i sorarsan, canlı cenaze,
Kesseler kanı akmayacak.
"Nereden saplandı bu kahbe bıçak,
Gökten mi iniyor bu bela bize?"

Boğulurcasına efkârlı hepsi,
Hepsinin gözleri çivili yere
Aldı bir türküyü Çobanın sesi
Tezme değdi tele.

Aldı Çoban Ese:

Yeter Gökçen, yeter! Eğlendin gayi,
Göğsünü germenin sırası geldi.
Yükünü yüklendin, taylandın gayri
Bu yola girmenin sırası geldi.

Efeler durumu dava olunca,
Kalenin bayrağı çekilsin burca
Kara bahtımızı boylu boyunca,
Toprağa sermenin sırası geldi.

Sen ki, muradına burda ermiştin,
Kekikli dağlarda sevgi dermiştin.
Bu yurda bir zaman gönül vermiştin
Şimdi, can vermenin sırası geldi.

Çoban der, sazımda kırıldı telim
Bir gümüş pınardım, bulandı selim
Dumanlı dağlara çevrildi yolum,
Bir boy göstermenin sırası geldi.

Karanlık izbede bir ışık yandı,
Çehreler ağardı, aydınlandı.
Gökçen'in içinde boy verdi dağlar,
Sızlamıyor Tek Küreğin kolu artık
Ve Hacı halil gençtir şimdi,
Doksan üçteki kadar...
Çözüldü toprağı donduran kış
Oh Allahım, dünya varmış
Dağlar gerilmiş ufka kanat kanat
Gökçen uykudan yeni kalkmış,
Yunmuş yıkanmışça rahat.

Aldı Gökçen:

Kış geçti, bahar yakındır,
Aldırma gönül, aldırma.
Madem ki dağlar yakındır
Aldırma gönül, aldırma.

Çiçek açmış dağ yolları,
Bezenmiş Aydın illeri
Dost bahçesinde gülleri,
Soldurma gönül, soldurma.

Dağda ölmek yiğit şanı,
Veren alır tatlı çanı.
Üstüne dostu düşmanı
Güldürme gönül, güldürme.

Kırlangıç Kalbi

Vaktiyle, bir saçak komşumuz vardı
Kanatlı, cıvıl cıvıl minik bir komşu
Havadan müthiş anlardı,

Rasatane gibi bir kuştı o.

Yuvasında barometresi yoktu,
Toriçelliyi tanımazdı bile.
Hava tazyikini duyardı, bilirdi
Küçücük kalbiyle.

Bütün kırlangıçlar,
Yağmur yaklaşınca
Alçaktan uçar.

Çoban Ese, kırlangıçlar gibidir,
Olanı biteni sezer içiyle
Ömrü köyde geçer ama,
Dünyayı bilir.

Bir geni, sulara vermiş göğsünü,
Ne padişah umurunda, ne cezir
Dalgalar üstünde yol alıyor,
Lâcivert bakışlı sarışın Hızır.

Gözlere gizli olur mu,
Ese, iç gözüyle gördü her şeyi
Uzandı gönül penceresine
Açtı perdeyi
“Gördü kim deryadadır ol şehsüvar,
Saklı işler cümle oldu aşıkâr.”

Aldı Çoban Ese:

Gene dalga dalga gönül denizi,
Gene duman duman yaylanın yüzü
Eşini aldırılmış bir körpe kuzu,
Kırpıklar ıslanı ıslanı gelir.

Yolcular dönmedi gurbet ilinden
Şikayet seslenir, gönül telinden.
Dağlara yaslanı yaslanı gelir.

Rüzgardan bir müjde esiyor bize,
Uyku haram olsun gözlerimize
Bir gemi açılmış Karadeniz'e,
İçinde tanrımın aslanı gelir.

Efe Dağ Yolunda

Gökçen hazırlıklarını bitirdi, dağa çıkıyor. Kızanlarıyla hellâştıktan sonra atına atladı. Bir mahmuz darbası ve çılgın bir dört nal... Efenin savurduğu mahmuzlar hayvanın karnına saplanmış ve çizmesine kan sıçramıştır. Gökçen, yıllardan ve yıllardan sonra döktüğü ilk kanın azabı içindedir.

Aldı Şair:

Sakin aldırma Efem, topuğunda daha kan.
Hem ne olur erisen ve büsbütün kan olsan
Şu Küçük Menderes'te kan çağlansa ne olur?
Genç kızlar kan içinde gelişir, anne olur.
Hayat içinkan ister, sevgi için kan ister
Dön de bir bak sağrıya, nasıl köpüklendi ter?
Atın hızını aldı, akan bir damla kandan
Artık, rüzgarlar bile yetişemez arkandan.
Sen de kendi hakkını, kendi kanınla ara
Kır atının başını Efem, çevir dağlara!
Boynundaki tasmadır, köyde köpeğin süsü
Fakat, tasma taşımaz dağlarda kurt sürüsü.
Sert havalı dağlara hür alınlar yaraşır,
Rüzgarlar dağda büyür, düğda kasırgalaşır
Köpüklü seller bile dağdan alır hızını.

Dinle, at nallarından dağın çarpan nabzını.

Aldı Dağ:

Dağ havası bir hoş olur,
Kan, Zeybeğim dağlardır bu!
Esen rüzgar sarhoş olur,
Kan, Zeybeğim dağlardır bu⁴

A kurtlara aş verilir,
Ugrunda savaş verilir
Baş alınır, baş verilir
Kan Zeybeğim, dağlardır bu!

Yücesi namlı namlı kar
Eteğinde uyur bahar.
Hem zehri hem şifası var
Kan Zeybeğim, dağlardır bu!

Aldı şair:

Gene bulutlar al al, gene dağlar mor Efem,
Bak, derinden derinden sesler geliyor Efem!
Dinle, karşı ormanda bir şeyler var bu akşam,
Büyük bir sır taşıyor esen rüzgar bu akşam.
Tütüşan bir yangındır güneş, dağın gösünde
Bir celik tavlaniyor, Gök Tanrı'nın örsünde.
Sen, toprağı alt eden bir, saban demirisin
At gönlünü dağların potasına, erisin.
Sonra sıyrıl, sınırından çekilen kılıç gibi,
Batı yangınlarında alevlen bir hınç gibi.
Pırıl pırıl gölgeni içelim, su yerine,

---

⁴ amlıbel'den ok aşırdım, / Kan ayvazım, dağlardır bu! (Köroğlu).

Gözümüze ışığın dolsun, uyku yerine.
Gözümüze ışığın dolsun, uyku yerine.
Denize in, dalgalan, güneşe ağ, bulut ol
Göğe çekil, bayraklaş, ufka geril, hudut ol.
Dudaklarında türkü ve alnında bir yara,
Dumanlı yaylalarda Efem, kendini ara!

Dağ Geceleri

Bozdağ'da Gökçen Efenin bir kişilik karargahındayız. Efenin dağda ilk gecesi...
Karargahın möblesi çam dallarından ibarettir. Gökçen, geceyle ve dağlarla başbaşadır.

Günler, uçup giden beyaz bir atlı.
Gece, dağ başında siyah kanatlı,
İri bir kuş gibi sabahı bekler.

Suların koynunda gerinir uyku,
Ormanda ürperir, gizli bir korku
Sapında kıvrılır, susar çiçekler.

Sonsuz bir sükundur dağın rüyası.
Gölcük gök yüzünün gümüş aynası
Kıyıda dinlenir gamlı leylekler.

Kımıldar, uyanır çamlardan biri,
Sorar yıldızlardan eski günleri:
“Nerde eski mehtap, eski Zeybekler?”

Ve yıldız der ki:

Zaman, dalgın bir kuşun minicik çantasında
Ve devreden mehtaplar, dağların arkasında.
Bir kayanın dibinde yosunlaştı mevsimler
Silindi hatıralar, unutuldu isimler.

Mehtap, mevsim ve ömür aktı bir su sesinde,
Bir denize vardılar, sükûtun ötesine...

Orman gene uyur ve yıldız susar.
Beyaz bir rüyaya gebe uykular
Sükût, yapraklarda, dallarda sükût
Sükût, ufka giden yollarda sükût
Sükût, damla damla güzlerde uyku
Sükût, çevre çevre karanlık bir su.

Gökçen şimdi ormanda çarpan bir kalp gibidir,
Dakikaları sayan yalnız onun kalbidir.
Yalnızlık, insanları az çok tanrı yapan şey
Efe saza dokundu, “Arkam sesin, dağlar hey!”⁵

Aldı Gökçen:

Geceden, dağlardan selam var size,
Gelin akan sular gelin denize!
Düşün, dağ yolunda açtığım ize
Dağılmış kuzular, sürüye gelin!

Dağları bekleyen kurdun ünüdür,
Zeybekler, yurdunda yurt sürgünüdür.
Saflar aralandı, dava günüdür
Gelin koç yiğitler, beriye gelin!

Gökçenim! Şahadet parmağın kaldır,
Göğsüne imanın nurunu doldur.
Dağ yolu Allaha varan bir yoldur,
Dağlara yürüye yürüye gelin.

---

⁵ Arkam sensin, kalem sensin dağlar hey! (Köroğlu).

İlk Kurşun

Efe dağa çıktıktan sonra, bir müddet, düşmanla karşılaşmaktan çekindi. Korkuyor muydu? Elbette hayır! Daha çıkan bir Türk Zeybeği neden korkar. Bu belki, onun boş yere kan dükmek istememesinden ilei geliyordu. Türk milleti; tok aslana benzer, mecbur kalmadıkça pençesini kana batırmaz. Fakat, her şeyin bir haddi vardır, sabrın da tahammülün de...

Bayında oyasız, soluk çenberi,
Eğninde mintanın rengi belirsiz.
Geliyor bir gülçe kemik ve deri
Dizleri dermansız, gözleri fersiz.

Açık kıllı göğsü parça parça mor,
Yüzü şikayetsiz, gözleri kuru.
Karşıdan on altı süngü geliyor,
On altı süngünün ortasında o.

Bu gelen zavallı, saf bir yörüktür,
İhtiyar yörüğün suçu büyüktür
Çadırda bir dolma çiftesi varmış
Her Allahın günü ava çıkarmış.

Kim bilir ne kadar keklik avladı.
Ah,minik kuşların zalim celladı,
Ah seni yüreksiz, ah seni barbar,
Bu gün elimizden çekeceğin var.

Birden sağanaklaştı dipçik yağmuru,
Yörük, şikayetsiz, gözleri kuru
Donuk bakışlarla baktı onlara.
Kim bilir kaçınıcı dipçikten sonra
Yılıkdı, yüz üstü düştü toprağa.

Bir kayanın dibinde Efe, ağır, temkinli
Bir oyun seyrediyor, gözler kısık ve kinli.
Gökçende bir denizin korkunç durgunluğu var,
Kasırğa başlamadan denizler böyle susar.
Böyle susar namlıda mermi, tetik düşmeden,
Hasmını böyle süzer, parslar pençeleşmeden
Vâdesi yetenlere böyle yaklaşır ecel,
Boşluk böyle susmuştur mutlak, kaostan evvel.
Bir giriş darbesiyle uçmak için hedefe,
Yayında bir ok gibi bikliyor Gökçen Efe.

Dipçikler boşanıyor, iniyor aynı hızla,
Galiler küfrediyor şımarık bir ağızla:
“Doğrul çabuk, dağın iti!
Vire kamoti, kamoti
Haydi çabuk ayağa kalk!”
Şırrrak, şırrrak, şırrrak, şırrrak.

Gökçende hatlar gergin, beti benzi sap sarı
Son bir bıçak darbesi, kesti en son damarı.
Duruşu başkalaştı, bakışı başkalaştı
Ve son bir damla suyla okyanus doldu, taştı.
Şimşek gibi bir nara inetti göğü yeri
“Ülen, bırakın onu, gidinin kahbeleri!”

Ve ufuklar bir daha duydu martin sesini
Gökçen Efe savurdu, zulmi ilk sillesini.

Efenin Bayraktarı

Adı Osman,
Yaşı on sekize varmamış henüz
Açılıyor, kapanıyor zaman zaman
İzmir havasına benzeyen bir yüz.

Gözlerinin içi Körfez yeşili.
Tahrirli tahrirli ve koyu koyu
Nerdeyse görünecek söyle bir baksan,
Ya Karşıyaka, ya Kordonboyu.

Çocuk değil sihirbazın biri
Yüzünde dağa getirmiş,
Bizim İzmir'i.

***

Bir iş var Osman'ın dertli başında
Efeyle bitecek çok mühim bir iş.
Yoksa öyle seyyar esnaflar gibi,
Resim satmak için değil bu geliş.

Çeteye yazılmak istiyor Osman,
Efe, "Daha çok gençsin, geri dön." diyor.
İzmir yüzlü çocuk kararını vermiş çoktan,
Onu ters yüz etmek zor.

Zeybeklerden örülmüş bir halka
Ortada efeyle Osman
Pazarlık ediyorlar, gırtlak gırtlığa...

Osman, bıçak gibi bileyerek sesini,
Anlatmağa başladı,
Dağa gelişinin hikayesini.

Aldı Osman:

"Ben Kahratlı Osman,
Aş yüzlü Ayşe'nin nişanlısıyım.

Yedi pare köyde ismi anılan,
Delikanlılar delikanlısıyım.
Sözde bu perşembe evlenecektik,
Her şey hazırlandı, başlık, gelinlik.
Dün ay yüzlü Ayşe yanıma geldi,
Gene her zamanki gibi güzeldi.
“Osman, dedi, senden bir şey istemem,
ne davul, ne düğün, ne harmadalı
yalnız, beni ata bindirirlerken
baş ucumda bayrak dalgalanmalı.”

Ne denir efeler, buna ne denir?
Ben de, “Peki.” dedim gül yüzlü yare.
Karakoldan izin almak lazımmış
- Düşünün efeler, onlardan emir -
Başa geldi, çekilecek ne çare.

Neylersin, yollandık Fata’ya⁶ gittik,
Çavuşa bir selam sarkıttık şöyle.
Yüzümü taradı gözleri, dik dik
Nerdeyse yiyecek beni gözüyle.

Kısaca anlattık meramımızı,
Söz açtık düğünden, köy adetlerinden
Sırttı, sırtardı yılışık ağzı
Kalktı yerinden
Halinde umulmaz bir telaş vardı.
Kilitli bir dolaptan bir bez çıkardı.
Getirdi, masanın üstüne serdi.
Ne oldum Gökçen Efe, bilsen ne oldum
Ustura yalamışım gibi içim ürperi.
Bu, gönlümün gözümün yabancıısı olan renk,

---

⁶ Fata: Kahrak köyünün bağlı olduğu bucak. Şimdiki ismi Gökçen’dir.

Sandım ki oracıkta gök başıma çökecek.

Elim boş köye dündön, buldum Ayşe'yi.
Dedim ki, "Ey benim doğan ay yüzlüm,
Sızırılmış balım, dikensiz gülüm!
Nişanlın, eli boş döndü Fata'dan
İzin alamadım, beni bağışla.
Bir bayrak düşünüyorum, alev duman,
Bir bayrak çekeceğim karalıklara,
Senin bayrığın olacak bu gece kışla.

Gece karakola verdim ateşi,
Geçtim karşısına adım adım,
Sallana sallana zeybek oynadım.

Ben nasıl dönerim hal böyle iken,
Geldim, ocağımıza düştüm, der gibi."

Dalmış seyrediyor, Osman'ı Gökçen
Kaleden İzmir'i seyreder gibi.

Efede kaşlar çatık.
Susmuş,
Nefes almıyor ortalık.
Kaşları bir müddet gerili durdu
- Arzedelim sırası gelmişken -
Gökçen
Kaşlarıyla düşünür,
Bıyıklarıyla konuşurdu.

Çıt yok ortada...
Bir gizli büyüyle büyü hepsi
Gümbürdedi derinden derinden
Gökçen'in sesi.

Aldı Gökçen:

Her köşede bir yangın, dört yan ateş denizi
Kaptık koyverdik ateş seline kendimizi
Bu ateş deryasında yanan yalnız biz miyiz?
Bir uçta Ağrı Dağı, öbür uçta Akdeniz
Bir ülkenin üztünde ateş dalgalanıyor,
Güzel Antep yanıyor, bizim İzmir yanıyor
Anayurt boydan boya tutuşan bir bayraktır,
Vatan ya kül olacak, yaput kurtulacaktır.

Sana gelince Osman, bahtın sana yar olsun,
Zeybeklerin içinde adın başraktar olsun.
Uğurlu ellerine al öksüz bayrağımı,
Beş dakika sonra mı elle sene sonra mı,
Bu ağır uykusundan uyandığı gün Tire
Kışlanın sancağını sen toka et göndere.

On yedinci

Dağlar emziriyor körpe kuzuyu,
Filizleniyor, ana çekirdek,
Damlalar dolduruyor bardakta suyu,
Gene çıka geldi bir yeni zeybek.

İbrişim bıyıklı arık gövdeli
Poturu yamalı bir garip kişi.
Kimden tüfek alıp buna vremeli?
Çok zor on yedincinin bu, tüfek işi.

Yaran-ı ba-safa bir hoş bilir ki,
Tüfek mevcudumuz on altı idi.
Anları (?) Gökçen,

On altı kişinin topuna birden
Posta okuduğu gün aldı idi.

On altı tüfek ve on yedi baş,
Bütün zeybekleri aldı bir telaş:
Nerden silah bulup buna vermeli?
Pazarda satılmaz ki, gaybını tüfek.
Debboyumuz mu var, elden ne gelir?...
Nerden ıktı geldi bu garip zeybek?

On yedincide surat asık mı asık.
Ne var, gavur muymuş sanki garipse!
Bir, ağızdan dolma tekli de mi yok?
Evden baltasını alırdı bilse...
Yalvaran gözlerle Efeye baktı,
Eğer utanmasa ağlayacaktı.

Düşüncede kaşları gene Efenin,
Gene kaşlarıyla düşünüyor o.
Ve Gökçen, insanı ıldırtmak için,
İnsanı ileden çıkarırcasına
Düşünen Adam'na benziyordu
Meşhur Roden'in.

Bir zaman sonra duruldu yüzü,
Ortada bir by bir tuhaf iş var
Rodin'in heykeli ve Battal Gazi
İ ie bağdaşmış oturuyorlar.

Bir karra vermişe benziyor yüzü,
ekti kuşağına sedefli saızı.

Aldı Gökçen:

En gergin düzeni verin sazlara,
Bağlama kucakta, mızkap teldedir.
Bir sefer göründü gene bizlere,
Ayak üzengide, dizgin koldadır.

Zeybeklerden beşi ayrı dizilsin,
Yanık karakola sefer düzölsün
Çözlösün yolların bağı, çözlösün
Gümedağ'dan esen rüzgar yoldadır.

Kılıç bulmak kolay, bilek mesele.
Zülfikar neylesin bileksiz ele
On yedinci zeybek, özelme hele,
Senin nasibin de karakoldadır.

Fakir on yedincinin neşesi geldi,
Efeyi sarılıp öpesi geldi.
Bir gülüştü sanki baştan ayağa.
Gülen gözleriyle sardı Efeyi,
Baktı öper gibi Zeybeklere
Ormana ve karşı dağa...

Ne tuhaf adammış şu on yedinci,
Gene bir mesele attı ortaya
Ben de gideceğim diye tutturdu.
Bayında dumanlar tütermiş güya
Döğüşe bir nice zaman hasretmiş
Bu ne tuhaf arzı, bu ne biçim iş?...

On Yedinci Cenge Gidiyor

Nihayet geldi çatı gece
Altı gölge yola revan oldu,
Altı gölge gibi sessizce

Bir düşünce kadar sessiz altısı
Ve en önde gidiyor,
On yedincinin tüfeksiz karaltısı.

Nereye gidiyorsun garip zeybek, nereye?
Çalınan davulu düğün mü sandın?
Gece baskınını oyun mu sandın?
Her giden döner mi sandın geriye?...

Karakolu bastılar,
Çalıya da martin astılar.⁷
Postayı dağıtmak pek kolay oldu
Nice servendamın kaddi yay oldu.

Bir yana yığdılar ganimetleri
Tüfekler sıra sıra, tüfekler boy boy.
Tüfeği neylemeli, oy kardaşım oy,
On yedinciye toprağa verdikten geri!

Bir gül fidanının kırıldı dalı,
Açıldı kafes, uçtu kuş.
On yedincinin bitti masalı
Bir varmış, bir yokmuş.

Bir Zeybek Ağlıyor

Çok tecrübe edildi. Gözyaşı milletlerin alınına sürülen lekeyi temizliyemiyor, muhakkak biraz da alın teri ve kan istiyor. Efe ağlamaz derler, laf... Niçin ağlamasın, vurulan zeybeklerin yarısından kan akıyor mu? Hem ağlamak ileri bir insan işidir. Evce, köyce, milletçe ağlamak ne zevkli şeydir. Biz, bu zevki kanasıya tatmış bir milletiz. Ne mutlu bize!

---

⁷ Bu motif, bir zeybek türküsünden alınmıştır.

Vakit gece
Yağmur çiliyor belli belirsiz,
Yağmur çiliyor, inceden ince.

Orman ıslandı yaprak yaprak
Ve toprak kokan toprak,
Yorgun çıplak
Bir sevgili gibi serildi yere.

Vakit gece
Yağmur çiliyor bel belirsiz,
Yağmur çiliyor, inceden ince.

Ormanda nöbet bekliyor biri,
Nöbetçi zeybeğin gözbebekleri
İki burgu gibi deldi geceyi,
Baktı uzaklara.
Ve neden sonra
Yorulunca gözleri
Açtı içine açılan pencereyi
Geçti karşısına...

Beyaz baş örtüsüyle annesi,
Çocuklarının gülüşü,
Karısının geel diyen sesi
Çıktı karşısına.

Düşündü zeybek:
Şu saatte belki,
Hala uyumamıştır benimki.
O, şimdi kalaylı bir bakır gibi,
Işıl ışıl rüya görebilirdi.
Kendini sulara bırakır gibi,
Büsbütün sevgiye verebilirdi.

Birden

Ilık bir şeyler aktı içinden.
Şimdi nöbet beklediği yerde,
Yarın bir çalı arkasında, bir siperde
Alnından vurulup ölebilir de...

O zaman gözelri açık gidecek.
Ürperi, içinden ürperdi zeybek.
Şikayet eder gibi sordu göklere:
“Niçin bizi üzdün böyle boş yere?
Ne istedin Tanrim bizden
Biz, memnunduk halimizden.
Yolumu bekliyor orada karım
Ve her gece rüyama giriyor
Anam, çocuklarım.”

İki damla gözyaşı aktı gözlerinden,
Gözyaşları içinde düşündü zeysbek.
Geceyi, yağmuru Rabbi bilmeden,
Geceyi, yağmuru, Rabbi severek.

Bayındır Yolu

“Karlı dağlar karanlığın kalktı mı,
Kahbe felek, ayrılığın vakti mi?”
Halk Türküsü

Bir hal oldu Gökçene,
Bulut bulut esiyor yüzünde keder
Katmerleşmiş alnında çizgiler
Efkarlı alabildiğine...

“Çatal’ı⁸ berhava edersin diye
emir gelmiş Ankara’dan.
Düşman mitralyöz koymuş köprüye,
Gemi azıya almış Menderes,
Tufan mı tufan...

Geçitleri sel almış
Köprüleri karakol.
Salihli’den varıp dolaşsan
Bir haftalık yol.

Gökçeni tarifsiz bir keder aldı.
“nesini atarsın, anam sesini?
Çatal’a vardın da atması kaldı.”

Zeybekler farkında işin
Gökçen’inbağrında akıyor seli,
Dağlarda eriyen kış’ın.

Bir yanda düşünüyor gökçen.
Bir yanda saz çalıyor Ese.
Çatal’a gitmeye can atan çook,
İş ki, Efe izin verse.

“Karlı dağlar, karanlığın kalktı mı,
Kahbe felek sel indirme vakti mi?”

İşi açığa vurdu çoban
Ve bir kürkü aldırdı,
Ağırdan ağırdan.

Aldı Çoban Ese:

---

⁸ Çatal: Tire-Ödemiş hattının kavuşak noktası.

Gümüşlü mavzeri yüze alınca,
Dereler kan olsa geçeriz Efem!
Ömür kadehimiz böyle dolunca,
Onu yudum yudum içeriz Efem!

Koca Yörük, Ali Zeybek üçümüz
Bağladık yükleri, hazır göçümüz.
Çare ne, hükümetti bir yol içimiz
Tuğları kaldırdık, göçeriz Efem!

Madem yol bitecek bir, son durakta
İster dağda bitsin ister ırmakta.
Bayındır yolunu açamasak da,
Cennet kapısını açarız Efem!

Çaresiz peki dedi Gökçen
Ve üç zeybek yuvadan uçtu,
Kuşlar yuvaya dönerken.

Sinirli saatler geçti,
Sızmalı, nöbetli uzun bir gece.
Menderes çağladı durdu
Belki senelerce senelerce.

Nihayet ağardı dağ başları
Gökçenin uykusuz gözlerinde yandı fecir.
Müfreze seferden döndü,
Yanlarında bir müjde ve birkaç esir.

Çatal istasyonu toz duman olmuş,
Tevatür döğüşmüşler.
Hat boyu kan revan olmuş,
Kırılan kırılmış

Bunlar da esir düşmüşler.

Gökçen Esirlerini Salıveriyor

Efenin tel örgüsü yoktu,
Tecrit kampı falan hak getire.
Aklından geçmezdi adam sürmek
Buzlu siteplere...
Biz,
O gerece medeni değiliz
Öğrenemedik bir dürlü insan tasfiyesini
Ordu ordu, yığın yığın,
Ne iperitli oda keşfedebildik,
Ne elektrikli fırın.

Gökçen esirleri aldı karşısına,
Sorguya çekti bir bir.
Ama istihbarat tekniğine göre değil,
İnsancasına.

Evini barkını sordu onlardan,
“Çoluk çocuğunuz var mıydı?” dedi.
Kimi işinden gücünden söz açtı,
Kimi anadan yardım.

Balıkçıymış birisi,
Bilmem hangi adada balık tutarmış.
Esmer, kıvrırcık saçlı bir oğlanın
Arkadya’da nianlısı varmış.
Küçük bir kız kardeşi varmış birinin,
Bir başkasının hasta annesi.
Sebebini bilmeden titriyor Gökçen’in
Eski, gümbürtülü sesi:
“Ülen, kim yollamış bunları buraya,

Gel desatma anasını kahbe feleğın!
Bizimkiler burada perişan, onlarınki arda
Bu çaprazlık, bu fitne, bu tezvır kimin?"

Bir zeybek sofrı serdi yere,
Kahvaltı ikram edildi
Kordudan,
Dilin yutan esirlere.

Ve yemekten sonra
Esirler dağdan ayrıldı
İki koruyucu melek gibi önde giden,
İki muhafız zeybeğın ardı sıra.

Bir Mehtap Gecesi

Kır böcekleri ve zeybekler uyanık yalnız
Vakit gece,
Ormandayız.

Gök, pırlanta çivili, zümrüt nakışlı saray
Gülümsüyor zeybeklere balkondan
Solgun yüzlü, sırma saçlı ay.

Efeler dağılmış ikişer üçer,
Kimi bağdaş kormoş, uzanmış kimi
Kımıldıyor hâre hâre cepkenler
Işık çünbüşü, renk âlemi...

Sesler geliyor derinden
Bir böcek fülüt çalıyor,
Dağın ötelерinden.

Bir ses, kesik ve gizli gizli

İnsanı hayale götüren bir ses.
Canlanıyor bir fülütün sihriyle
Üç ben sen evvelki Efes.

Kabına sığmıyor biri,
Başı uzaklarda, çok uzaklarda
Mehtaba dalmış gözleri.

Uzun bir yolculuk düşünüyor o
İçinden başka dağlar, başka ormanlar
Canı ne konuşma istiyor,
Ne uyku.

Ali Zeybek,
Yarın Yürök Ali'ye
Elçi gidecek.

Dağların dağlara ilk seslenişi,
Dostlara ilk selamı Gökçen Efenin.
Ali Zeybek başaracak bu işi,
O, bir posta güvercini kadar kendinden emin.

Mırıltılar dindi bir bir,
Sustu divanayı anlatan ses
Silindi boşluğa çizilen Efes
Kayboldu hayal şehir.

Derin sular gibi akıyor zaman,
Ağır, durgun, heybetli.
Dönüyor zamanın çalkantısında
Ay ve Ali.

Uzandı yattı sırt üstü.
Dudaklarında buruk bir içki tadı,

Yıllanmış şarap gibi ağır bir türkü

Boşluğa damladı:

“ay karanlık gece vurdular beni,

ölmeden mezara koydular beni.”

Düşüne, düşünce uyudu sonra

Ormanda çit yok artık

Bir yarım türkü takılmış dallara,

“Ay karanlık...”

Hazla öper gibi bir sevgiliyi

Mehtap gözlerinden öptü Ali’yi

Aydın’dan Dönüş

Mehtap sefasından üç gece sonra

Aydın cephesinden dönüyor Ali.

Yollar تنها,

Yollar hayıtlı, böğürtlenli

Gölgesini sürüyerek peşi sıra,

Aydın cephesinden dönüyor Ali.

Işık okyanusunda yüzen tek gemi,

Bir başka aleme yapılan sefer

Almış pupadan meltemi,

Fora yelkenler.

İyi haberlerle yüklü o,

Anbarları teselli ve ümit dolu.

Denk denk ışık, nur hamulesi

Nihayet söküyor beklenen şafak:

Ne zamandır susan Aydın Cephesi

Yakında konuşacak.

Aydın çukurunda hazırlık tamam,
Yörük Ali Efedden Gökçen'e selam.

Sapına kadar iyimser Ali.
Neler kurmuyor o, bilseniz neler
"Zeybekler Aydın'dan yürürse eğer,
Gavur bozulur, sulf olur gâri."

Ver yansın ediyor sonra hayale,
"Ali Zeybek bilir ne yapacağını.
Düşman Tire'den kaçsındı hele.
O çekmezse yuh olsun Osman'dan evvel
Kışlanın sancağını."

Baştan ayağa ümit ve arzu
Neler düşünmüyor o,
"Aşğıki bağa kalem aşısı,
havuzun başına bir yeni çardak.
Ahmet'e zorlu bir zünnet düğünü."
Ve kaptı koyuverdi türküyü:
Ankara'nın taşına bak!

Yürüyor kuşlar gibi neşeli, hür
İçinde kurtulan memleket, kavuşulan sıla
Her şeye, her şeye değer bu ömür
Kahriyle, zulmuyla, belasıyla...

Yürüyor o, dönüyor dünemeçleri bir bir
Bir rüya âlemi yolboyu
Renk, hayal ve şiir.

Bir dirseği daha döndü,
Beyaz gecenin içinde
Sırtalan gözü kadar hain,

Sırtalan gözü kadar kırmızı

Bir ateş yandı söndü.

İrkildi birden,

Fena ihtimaller geçti içinden:

“Bu Allahın kırında cıgara içen kim?

Ey benim kara kara düşlerim.

Ey içinde yanan sıla hasreti.”

Yürüyor, sırtında soğuk bir ter,

Teneşir rutubeti.

Ve bir yaylım ateşle sırsıldı hava

Elveda beklenen iyi günler,

Elveda bütün rüyalar

Elveda...

Ali Zeybek,

Artık köye dönmeyecek.

Ömür şişesini taşa çaldı o

Artık ne sevinç, ne keder, ne korku...

Kurdun Yavrusuna

“Kışlanın önünde redif sesi var

Bakın çantasına acep nesi var?

Bir çift kundurayla bir de fesi var.”

Yemen Türküsü

Dereli köyünde, Ali zeybeğin avlusundayız. Kederden taş kesilen köylülerin arasında Ali Zeybeğin karısı, yeşile yaklaşan sarı yüzüyle, dim dik durmaktadır. Ali'nin terekesi yazılıyor.

12 saatten beri yetim kalan oğlu, heybeden çıkarılan öteberiye, sonra annesine , avluda toplanan komşu kalabalığına, gene annesine, dipçiği kanlı tüfeğe, sonra tekrar

annesine bakmaktadır. Konuşamıyor, kimseden bir şey soramıyor. Konuşsa, kelimelerin ağzından birer cam kırığı gibi yere döküleceğini biliyor. Hıçkırığı benzeyen acı gülüşünü yanağıyla dudağının arasına iliştiirmiş, annesinin bronz çehresini yandan seyrediyor.

Sesini kaybeden ev,
Ocakta tireyen alev,
Havaya sualler çizen baca,
Avluda köpek kederli,
Tüneğinde ürperen sahipsiz atmaca.

Meydanda Ali'nin halı heybesi,
Düğüm düğüm olmuş genç dulun sesi:
“Bakın çantasına, acep nesi var?”
“Bir çift kundurayla bir de fesi var.”
Yazıyorlar Ali'nin
Fakir terekesi.
Toz tütün, bon kağıdı, bafon tabaka,
Teneke kapaklı yuvarlak ayna.
Sırmalı bir çevre, yer yer lekeli,
Ona incir sarmış ölmeden Ali.

Neler düşünmüyor du:
Hınzır kedi gene gebe,
İçerde mayası gelmiştir hamurun.
Bu gün günlerden ne?... Perşembe
Tavuk, kuluçkadan kalkacaktı bugün.
Her şey çoğalmada, her şey.
Fakat kaç para eder, öldü kocam,
Evlilik defteri dürüldü, hesap tamam.
Şimdi ben dulum ha?... Hey Allahım hey!

Neler düşünmüyor dul:
Ne de uzun öttü komşuda horoz.

Demin ne demişti İmam?
Yetim Ahmet bin-i müteveffa Ali
Artık imamca konuşuyoruz.
Ölü yıkayan talkın veren İmam
Allahın işine akıl sır ermez.
Ali vuruluyor, tüfeği sağlam.

Neler düşünmüyor dul:
Ahmed'in boyu ne de küçükmüş,
Çocuk bir karış, tüfek bir kulaç
Ucundan kesilse olur mu dersin.
Atmaca bu gün de aç.
Gene böyle aç kalmıştı geçende.
At bu gün de tımar edilmedi,
Adaaaam sen de...

Bir kırlangıç gölgesi gibi uçtu zamanlar,
Bir pervane hızıyla çevrildi yelkovanlar.

Tüfek demircide, Ali toprakta.
İkisi de şekil değiştirmede.
Ali filizlendi genç bir yaprakta,
Kuru dal yeniden meyve vermede.

Çocuğun boynunda ok ok damarı,
Kırpık nemli nemli, göz dolu dolu.
Genç dulun çehresi sarı mı sarı
Nöbete giriyor, Ali'nin oğlu.

Bir ana kurt gibi sakın ve serin,
Toprağa çömelen dul annesinin
Dizine basarak atladı ata.

Ve kurdun yavrusu

Bir yavru kurt gibi dağa yöneldi,
Minicik omzunda kesme filinta.

Çark-ı Felek

Günlerden bir bayram günü.
Davulsuz, düğünsüz bayram
Davula, zeybeğe hevesli yok ama,
Ne de olsa garipsiyor adam.

Yaslı bayramları bu üçüncüsü,
Harmandalıya hasret bayramlar
Tellerde susan Çakıcı türküsü
Ve bozkırlardan inmeyen bahar.

Bir yanda ayrılık, öte yanda gam,
Yabancı cefası bir de üstelik.
Üç bayram, tam üç bayram
“İl idi ekber eyledi, biz matem eyledik.”

Bir şenlik düşünüyor Gökçen,
Bir allı yeşilli bayram şenliği.
Bu gece ateşlenecek
Düşman cephaneliği.

Ama, bu iş için kimi gönderse,
Zeybeklerin hepsi gönüllü.
Çakı gibi hazır Bayraktar Osman,
Gözünün içine bakıyor Ese.

Müthiş içerliyor Tekkükrek,
Bu işe onu göndermezlerse
Gayri yüze gelecek.

Onu adam yerine koymuyor kimse,
Hiç mi hiç amma.
Efendim ne imiş? Bir kolu yokmuş
Gel de çatlama!

Kuş kadar görünmüyor gözüne kimse
Bu gün bir başkalık var onda
Takmış boynuna ipini,
Kelle koltugunda.
Nerdeyse delecek baktığı yeri,
İki hançer ucu göz bebekleri.

Uzattı Ese'ye emektar sazı
Ve bir türküye başladı,
Serhat boylarının eski şahbazı

Aldı Tekkerek:

Masurum, çekildim aşkın darına,
Bilen olsa da bir, olmasa da bir⁹
Yükümü çözmüşüm can pazarına,
Alan olsa dahir, olmasa da bir.

Adımı Tekkerek koymuş dostlarımız,
Yarım yer yüzünde, toprakta yarım,
Fırtına geçirmiş dalsız çınarım,
Gülen olsa da bir olmasa da bir.

Tekkerek, yetişir çektin firkatı,
İçinde yıllandı kavga hasreti.
Ver kendi kendine bu gün nöbeti,
Salan olsa da bir olmasa da bir.

---

⁹ Haraba kul olduk bezm-i alemde / Abat olsak da bir olmasat da bir (Dertli).

Bir elik sertliği var Tekkürek'in sesinde
Gökçen Efe neylesin onu gndermesin de...

Tekkürek Yola ıkıyor

Uzadı ormanda gölgeler
Bir yakut minareye döndü her am
Ve sularda mahmur mahmur
Gerindi akşam.

Bir yıldız aktı saniyelerce,
Bir, mr yıldızı, kim bilir kimin.
Akan yıldızlar gibi geçiyor gece
şafaklara doğru, bir dolu dizgin.

Ve tam saatinde yola çıktı o.
Bir kılıç gibi sallanıyor
Yanı başında kolu...

Arkadan esleniyor zeybekler:
"Kendini göster anam, Tekkürek
Kendini göster!"

Duymuyor o.
Kendini vermiş gecenin şarkısına.
Yürüyor ağır ağır,
Yürüyor, zeybek oynarcasına.

Bir kalkan misali germiş göğsünü, takmiş dudaklarına Ger Ali türküsünü

Nihayet debboy grn,
Çifte kilitli, nbetili debboy.
Kapıda bir hayalet dolaşıyor

Bir boy gidiyor, dönüyor bir boy.

Tekkürek,
Kurulu bir zenberek.
Kıstı gözlerini, sıktı dişini
Ve bir sıçramada bitirdi
Nöbetçinin işini.

Oh, debboyda artık
Cephaneler önünde yükseliyor
Sandık sandık.

Bir kibrit çaktı,
On beşlik obüslere baktı.
“De gidi anasını, ne meret şey beee!”
bunlardan biriydi kolunu alan
Çanakkale’de.

Gözü kör olsun kara talihin
Dışarda ayak sesleri var
Elini çabuk tut anam Tekkürek,
Geliyorlar!

Bir sandığın başında o.
Fitili yerleştirmek çok zor
Kan ter içinde Tekkürek
Yerleşmiyor ah, yerleşmiyor.

Fitili yerleştirdi
Ve fitilin ucunu cıgarasıyla birleştirdi.

Kapıya dayandı ayak sesleri
Fitil sandıkta
İki ateş arasında Tekkürek,

Ne ileri, ne geri.

Fitili sandıktan çekiverse mi,
Debboydan dışarı çıkıverse mi,
Yoksa bir mermiye at gibi binip,
Cenneti âlâya uçverse mi?

Fitili çkmedi,
Debboydan çıkmadı.
Çıktı, oturdu en yüksek yere
Ve patlayan bir kahkaha gibi
Uçtu göklere.

Son Vuruş

Kurcaova'dayız, vakit akşamla yatsı arası.

Gökçen Efe, urbalarını yağdırmak için kızanlarına birkaç gün izin vermişti.
Yanında altı arkadaşı kalmıştı, bir de kendisi yedi.

Su uyur, düşman uyumazmış. Gökçen'in üç beş kızanıyla korcaova'da olduğunu haber alan karşı taraf, üç taburluk bir kuvvetle bu mini mini çeteyi yedi kat çenber içine aldı. Vaziyete göre düşman, geceyi muhasara ile geçirecek ve işini gündüz gözüyle görecekti.

Efe ve arkadaşları düşman saflarına atılacağı ve bir gedik açabilirlerse sıyrılacağı kararlaştırdılar. Kuvvetle arasında nisbet yol amma ne yapalım. Azydan az gidermiş, çoktan çok...

Son Türkü

Aldı Gökçen:

Giyindik, yakasız yensiz gömleği,
Beyazlar bağladık kara üstüne.
Dümya seyreylesin bu son derneği
Naralar vuralım, nara üstüne.

Bir hata ettiyse, insanlık hali,
Kalksın üstümüzden yurdun vebali.
Baharda donanmış fidan misali
Yaralar dizilsin, yara üstüne.

Gökçenim! Toprağa koydum dizimi,
Çevirdim Tanrıdan yana yüzümü.
Çeken kâtip, böyle çekmiş yazımı
Ecel fermanında tora üstüne.

Gece Senfonisi

Sustu orkestra,
Sustu birden bire, dindi uğultu.
Dağlar yaslandı dağlara,
Kurşun gibi ağırlaştı su.

Yollar kıvrım kıvrım serildi yere,
Gölgeler suda büklüm büklüm,
Bir baykuş kanadında uçtu ölüm.
Sustu kurtlar kuşlar,
Sustu akan dere,
Sustu aydınlığın orkestarsı
Birden bire...

Eriyen bir kurşun gibi ağırlaştı su,
İpek ayaklarıyla geziyor gece.
Sırtında bol yenli siyah mantosu
Esmer gece, lacivert gece, mor gece.

Bizimkiler

Bizimkiler hâlâ yerli yerinde,

Hepsinin elleri mavzerlerinde
Eller mavzerlerde, gönül sılada...

Üç değil, beş değil, beş yoz değil ki,
Üç tabur bekliyor Kurcaovada...

Bir bombamız olaydı, Efem ne dersin?
Hiç değil, süngümüz olaydı bari...
Ah, bir sandık mermi, bir de mitralyöz
Düşün, kılıç çekmişiz yedi süvari.
Yok, anam yok... neylersin!

Avuçlar içinde içildi son cıgara.
Cıgara içmesi ne tatlıymış be!
Ne kadar güzelmiş meğer gökyüzü,
Ne doyulmaz şeymiş gece manzara.
Ne cana yakınmış, her günkü ırmak.

Yaşamak ah, yaşama, gene yaşamak.

Hayatın sihriyle dolu zeybekler,
Nerdeyse doğuştan vaz geçecekler.

Gökçen,
Silkindi birden.
Silkindi söyle bir, dağlarcasına,
Doğruldu ağır ağır,
Doğruldu, zeybeğe kalkarcasına.

Ve yere yığılarak hayal yükünü,
Zeybekler doğruldu birer birer.
İmtihan günü hey, imtihan günü
Ne olursa olsun doğuşecekler.

Ova sesiyle ürperdi derin derin,
Namlusundan şimşekler çaktı yedi mavzerin
Ve karşı taraf,
Kımıldadı dalga dalga,
Kımıldadı saf saf.

Mitralyöz hırıltısı,
Gümbü gürültüsü,
Süngü parıltısı, sardı geceyi.

Allah belâsını versin ölçsüz harbin!
Buna can dayanır mı, yediye karşı bin
Böylesi bir hesap nerde görülmüş.
Bu nasıl döğüş efeler, bu nasıl döğüş!

İlk hatta vardılar
Fora bıçaklar.

İkinci hattı yardılar,
Bir zeybek düştü
Gayri altı kişi boğuşacaklar.

Yaman dayanıyor bu üçüncü hat...
Bir zeybek daha düştü,
İşler böyle giderse, berbat mı berbak!

Dördüncü hat.

...

Beşinci hat.

...

Bıçaklar yorgun,
Dipçikler sakat.

Bir zeybek daha kıvrandı yerde,

Düştü zeybeklerin sayısı dörde.
Dayanın, son kordon, son cember, son hat,
Dayanın, son nefes, son hız, son takat.

Düdükler öttü uzun uzun,
Hırıltısı yavaşladı mitralyözün.
Tüfek sesleri çat pat!
Tüfek sesleri tek tük
Ve bir daha öttü düdük,
Sesler dindi
“Yerinde rahat!”

Tüfek sesleri dindi.
Yedi kat çember delindi.
Fakat ne çare, oldu olanlar
Mor cepken üstünden sızıyor kanlar...
Gökçen sendeliyor, ağır yaralı,
Ne yapmalı, ne yapmalı ah!
Ankara'ya tel mi vurmali?

Kara Haber

Ayak sesleri var, civar zeybekler imdada geliyor. Ne fayda!... artık her şey geç kalmıştır koca yörük. Bayraktar Osman, Çoban Ese, Ahmet çocuk yani. Gökçen'in bütün iyi dostları kara haberle sarsılıyorlar. Yaralı zeybeklerden bir neticeyi haber veriyor:

Tanrı elimizden efeyi aldı,
Gökçen Efe öldü, dağlar dul kaldı.

Aldı Çoban Ese:

Efem geldiğimi bilse,
Acep benle söyleşir mi?

İstanbul'dan cerrah gelse
Yaraları iyileşir mi.

Göğsünde süngü yarası,
Yarasın kızlar sarası.
İzmir'in yeşil Tire'si
“Gökçen” der de ağlaşır mı?

Müjde beklenirken köyde
“Kana belenmiş ağ gövde”¹⁰
çifte kuzuları evde
Baba diye meleşir mi?

Büyük Rüya

Herkesin bir rüyası vardır.
Kuşların, gökyüzü, uçsuz bucaksız,
Balıkların, mas mavi deniz,
Toprağın rüyası ekin, demet demet
Ve zeybeklerin rüyası hürriyet yalnız
Kamçısız, dizginsiz hürriyet.

Herkes rüyası uğruna bir şeyler verir
Kuşların havada savrulur tüyü,
Toprağın bağrını oyar saban,
Balıklar girdap girdap çevrilir
Ve damardan boşanır oluk oluk kan.

Büyük rüyasını gördü Gökçen
Ödedi borcunu, kesti hesabı
Ve son bahşişini verdi giderken.

---

¹⁰ Kana belenmiş ağ gövde (Bir Türkmen bozlağı).

Gördüğü rüyaya inanmıştı o.
İnanarak göçtü fani dünyadan
Bir iyi başlangıcın bir iyi sonu
Hür dağları hür denizleriyle hür vatan.

Arşivdeki metin: